

Popoldne izredno glavno skupščino, kjer govori učitelj Vjekoslav K o š č e v i č „O principima i idejama, po kojima su mladi iz hrv. pučkoga učiteljstva složili načrt zakona za osnovno školstvo v Hrvatskoj.“

Od 15. avgusta do 15. septembra priredi to društvo v umetniškem paviljonu izložbo materiala za proučavanje dece.

Društvo hrvatskih učitelja ima dne 19. t. m. v Zagrebu veliko skupščino, kar smo pa že poročali zadnjič.

Vsa imovina, ki jo upravlja „Savez“, znaša letos 234.611 K 93 h, za 2045 K 33 h več kakor lansko leto.

Kdor se zanima za gibanje in delovanje bratskega hrvaškega učiteljstva, naj gre tiste dni v Zagreb! Ne bo mu žal!

Iz motovunskega okraja v Istri.

Severni kos motovunskega okraja je pofitnjen po dolgem od reke Mirne navzgor v gore, stisnjen med sodnima okrajema bužetskim in bujskim, dokler ne doseže severnega, neširokega konca mej Kopršćine. Ves ta kos je ena sama občina — Oprtalj. Po narodnosti so izven mesta Oprtalja, ki je v resnici popolnoma laški — vsaj zavednih Slovanov ni najti v mestu — v vsej prostrani občini Slovenci. Z narodno zavednostjo je zopet — tožno.

Župnije Topolovec, Gradin, Čepič nimajo javnih učilnic. Zrenj ima pa sedaj slučajno vrlega župnika, ki poučuje narod ter se žrtvuje za njegovo prosveto in gospodarsko povzdigo, pri čemer mu pomaga župnik iz Šterne, kateri kraj je že na Bujsćini. S politiko pa se poslednji noče pečati. Slučajno pa je v tej občini nekoliko inteligentnih kmetov, ki se prizadevajo, kolikor vedo in znajo, da koristijo slovenski stvari.

Deželni (občinski) učilnici v Oprtaljšćini ni drugih nego v lašćini; ali na jug in na sever mesta vzdržuje „Družba sv. C. in M. za Istru“ dve dobro obiskovani hrvaški učilnici, in to v Livadah pod oprtaljsko goro ter pri sv. Luciji na ključu pred mestom. Važno je, da je družba dobila za ji šoli izvrstne učne osebe. — V Livadah sta nastavljena vrli Istran Nežić in soproga, pri sv. Luciji pa Zagrebčanka Glaser. Učni uspehi so izvrstni na vseh treh razredih. Pa tudi narod je tu postal jako samosvesten, kar je pripravljen prvi korak do osamosvojenja. Okolo Livad ter pozdravlja vsakdo, mlad ali star, znan ali neznan s prijazno donečim slovenskim pozdravom ter ne dobiš ne plahih, ne prevzetnih ljudi, kakor podrugod. Tudi obličja so tako čisto slovenskega plemena, da se ti zdi, da bi stal kje ob kamniški Bistrici ali ob Savinji. Deco vzgajajo že roditelji, nadaljujejo in uče jo učitelji.

Koliko pa je naše dece, naj priča ta-le slučaj: K procesiji sv. Rešnjega Telesa je dala tolikorazredna oprtaljska šola z Legino šolo v Livadah vred 37 otrok, obe naši učilnici pa 205 otrok. Za vse te nam ne privošćijo niti enega razreda. Tukaj si

likih mož v minulih časih. Tudi oni imajo svoja sporočila preteklih dob, že pred francosko revolucijo, in kar se tiče velikih mož; posnemati vzore, mučeniške, ki so umrli za resnico in za pravico, saj nimajo drugega sredstva kakor vi!

Če je torej razlika med vami, je le ta, da hočete vi, naj ostane vse po starem, kakor je bilo in kakor je, dočim žele oni izpremembe. In s tem, da menijo, da ne more vse ostati vedno tako, kakor je, bi trdili prav bolj od vas, če se ne bi bili od vas naučili te čudne in pogubonosne zmote, češ, da bi mogla pešćica ljudi poznati obliko življenja, primerno za vsa bodočnost in za vse človeštvo, in da bi se dala ta oblika doseči s silo.

Če je razlika med vami, gotovo ni v prilog v a m, temveč n j i m. Omiljajoče dejstvo je pri njih najprej to, da vrše svoje zločine z osebno nevarnostjo, ki je mnogo večja od vaše, a tveganje in nevarnost opravičuje marsikaj v obeh mladine, ki je dovezeta za vrtiske. Potem to, da so njih velika večina čisto mladi ljudje, ki je zanje skoraj naravno, da blodijo v stran od prave poti, dočim ste vi največ možje zrelejših let, stari ljudje, ki bi bilo naravno, da bi izkazovali zapeljanim mirno

oglejmo, kako je družba sv. C. in M. nehote podpornica gospodarskega napredka: V šolskih zgradbah, tako v Livadah kakor pri sv. Luciji, uradujeta tudi posojilnici. In kdo je uradnik? — Tam nadučitelj Nežić, tu učiteljica Glaser. Obe posojilnici v resnici lepo napredujeta ter sta ustanovljeni na pravem mestu in v resnični potrebi.

Za šolstvo čeških manjšin.

V Pragi se je vršila dne 9. t. m. veličanska manifestacija za pravice čeških manjšin. Zlasti za češko šolstvo v takih krajih.

Iz Kraljevih Vinohradov se je pomikal nedogleden izpreved po mestu na streški otok, kjer sta bila dva shoda, ki sta se oba bavila s šolskimi in drugimi zahtevami čeških manjšin. V izprevodu so nesli tudi črno zastavo z rdečim kelihom. Ko je policija zagledala to husitsko zastavo, jo je na Vaclavskem namesti poizkusila zapleniti. Toda nastal je vihar in tisoč palic se je dvignilo na policijo, ki je morala opustiti svoj namen in se umakniti.

Socialni demokrati so priredili svoj izpreved po mestu in priredili tudi dva shoda. Tu so se odločno zavzeli za pravice čeških manjšin zlasti za šolstvo, obenem pa so govorili tudi za splošno in enako volilno pravico v deželni zbor in občinske zastope.

Tako nastopa ves češki narod, kadar gre za pravice ljudstva in šolstva!

Zavezina skupščina.

Kdor se udeleži letošnje Zavezine skupščine v Gorici in želi stanovanja, naj do 4. septembra naznani po dopisnici na naslov: Ign. Križman, nadučitelj, Dornberg pri Gorici. — Istotamo naj se prijavi udeležba k banketu.

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Gornjegrajsko učiteljsko društvo je zborovalo dne 6. t. m. v Gornjem gradu. Predsednik tov. Kele je, pozdravivši navzočnike, klical k složnosti, k skupnemu delovanju, ki se mora kazati tudi na zunaj. Omenjal je žalostni pojav pri ustanovnem shodu društva za varstvo mladine, kjer se je učiteljstvo v kljub velikem številu popolnoma preziralo. (Glej dotični članek!) Bodimo tudi zanaprej solidarni.

Spominjal se je bivše naše večletne priljubljene tovarišice Leje, ki se je ponesrečila in umrla tragične smrti. V znak sožalja so zborovali in zborovalke vstali.

Ravnatoka tudi, ko je omenjal, da je našemu dragemu tovarišu Praprotniku umrla hćerka Vida.

Nato je predsednik pozdravil novo imenovanega učitelja v Bočni, tovariša Zemljieha Branka, ki je letos dovršil študije.

Praden se je prešlo na dnevni red, se je oglašil k besedi tovariš Terčak. Omenjal je, da je šef c. kr. sodišća povabil na ustanovni skod društva za varstvo mladine tudi učiteljstvo. To se je, upoštevajoč veliko važnost takega društva, z veseljem odzvalo vabilu in je prišlo v primerno velikem številu. Na shodu pa smo bili popolnoma prezirani, akoravno je

prizanesljivost. Naposled priča njim v prilog in v izgovor to, da — kakorkoli so njih umori ostudni — vendar niso toli hladnokrvni in dosledno grozoviti kakor vaše Šliselburške trdnjave, vaša progpanstva, vaša vešala, vaše streljanje.

Tako ni mogoče živeti. Vsaj jaz nočem in ne zmorem takšnega življenja.

To je vzrok, da pišem te stvari in da jih bom tudi objavil, koder jih bom mogel, t a k o p o R u s i j i k a k o r p o i n o z e m s t v u — ker želim, da se zgodi to ali ono; ali da neha to miloveško početje, ali pa da se razodene moja zveza z njim in da me vržejo v ječo, kjer se utegnem jasno zavesti, da se te grozote ne gode zaradi mene; ali še bolje — tako dobro, da skoraj ne smem sanjati o toliki sreći — bi bilo, da me oblečejo v vrečo in me pokrijejo s kućmo — kakor teh dvanajstero kmetov — in mi odmaknejo klop, pa si nato jaz sam s svojo lastno težo zategnem dobro namazano zanjko okrog starega grla.

pri vzgoji mladine učitelj najvažnejši činitelj. Naš priljubljeni predsednik tov. Kele pa je korenito nastopil, in mi smo za njim. Predlaga, da se nastop predsednikov odobri in se mu izreče na nastopu priznanje.

Z burnim odobravanjem se je izrekla soglasno zaupnica predsedniku Keleu, ogorčenje pa nad pristranskim postopanjem c. kr. deželnosodnega svetnika gospoda Grebenca.

Učiteljstvo bo sicer tendence društva za varstvo in oskrb mladine podpiralo, ker ve ločiti podpore potrebno stvarnost društva od osebne pristranosti.

Po prečitanju zapisnika zadnjega zborovanja so se prečitali dopisi in se je pri vsakem dopisu razgovarjalo o njegovi vsebini in se je potrebno ukrenulo.

a) Ravnatelj M. J. Nerata zahtevala za od društva poslano sožalnico povodom smrti njegovega sina.

b) „Zaveza“ glede potovanja v Prago.
c) „Zaveza“ zaradi spomenika Jana Lega. Soglasno se sklene prispevati 10 K.
č) „Zveza“ zaradi predloga glede izboljšanja plać itd.

Uradna konferenca je sprejela tozadevni predlog, ravnatoka je bil sprejet pri okrajnem šol. svetu.

d) „Zveza“ glede pevk, pevcev in glasbenikov.

Poli sta krožili med zborovanjem in se je podpisalo lepo število

e) „Narodna založba“ v Celju poziva k pristopu.

Razdelile so se dotične tiskovine.

f) „Zveza narodnih društev na Štajerskem in Koroškem“ vabi k pristopu.

Soglasno se sklene pristop.

O slavljenu družtvene dvajsetletnice je poročal tov. Šijanec.

Dvajsetletnica se je vkljub neprilikam in težkočam primeroma sijajno vršila. Koncert se je tudi gmotno obnesel in se je čisti dohodek nakazal društvu blagajnici. Veselilo je zlasti tuokrajno učiteljstvo, da so dragi nam sosedji, vrli Salešćani nas počastili v tako lepem številu. Pri prvi priliki jim vrnemo obisk in prihitimo v njih krog.

Ko je poročevalec končal s poročilom, se je predsednik zahvalil za trud njemu in pa vsemu odseku, zlasti še gospicama Ježovnikovi in Hrovatovi.

Potem je bilo na vrsti predavanje: Tudi pri pouku v telovadbi se je ozirati na praktičnost v življenju.

Tovariš Burdian je temeljito in živahno razpravljal dano si nalogo, in je želeli, da govornik svoj referat priobči; zakaj mnogo zdravih nazorov in precej klenih zrn smo slišali v njegovih besedah.

Delegatoma za „Zavezino“ zborovanje v Gorici so se izbrali tovarišica Franica Hrovatova, tovariš Ivan Kele in namestnikom pa tovariš Ivan Pušniak.

Nato so si ogledali navzočniki praktično učilo svjetozor, ki ga je izumil hrvaški kolega Binićki. Razkazal ga je tov. Šijanec, ki e omenil, da dobi od vsakega po „Zvezi“ naročenega komada „Zveza“ določene odstotke, od katerih odstopi 90 vinarjev dotičnemu okrajnemu društvu, katerega član je naročnik.

Zborovalci so se čudili praktičnosti svjetozora in pa njegovi nizki ceni — 20 K. Najbrž si naroče vse šole v okraju to učilo.*

Pri slučajnosti se je še nabiralo za Haftpflichtversicherung od onih, ki niso že plaćali. Pristopili smo že pred pol letom tej napravi.

Nato je predsednik želel vsem vesele in prijetne počitnice ter zaključil zborovanje.

Savinjsko učiteljsko društvo je zborovalo ob lepi udeležbi dne 23. julija na Gomilskem. Društvo sta na novo pristopila dva člana, in sicer gdč. Zmrzlikarjeva iz Letuša in gdč. Stupanova iz St. Jurja. Prečita se dopis „Zveze“ zaradi ustanovitve učiteljskega pevskega zbora in orkestra. Vsi oni, ki so pripravljene sodelovati pri pevskem zboru, oziroma pri orkestru, naj se oglašijo do prihodnjega zborovanja. Za glavno skupščino „Zaveza“ sta bila izvoljena kot delegata gdč. Kolšćkova in tov. Kramar ml., namestnikom pa tov. Senica in gdč. Zmrzlikarjeva. Tov. predsednik poziva vse tovariše, da poročajo pri prihodnjem zborovanju o izvenšolskem delovanju v letošnjem šolskem letu. Blagajnikovo poročilo se vzame na znanje ter se mu podeli absolutorij. Po zborovanju je preдал tov. Jakše s pomoćjo skioptikona o potovanju do severnega večnega ledu. Omeniti moramo, da sta se udeležila tega zborovanja tudi naš častni član tov. Fr. Vidic, nadučitelj v pokouju, ter njegov sin g. dr. Vidie z Dunaja.

Srednješolski vestnik.

** Osebne vesti. Vpokojen je g. ces. svetnik Iv. Frank, profesor risanja na ljubljanski realki. Na ljubljanski realki je imenovan definitivnim profesorjem dr. Svoboda, na gimnazije v Kočevju pride prof. Deaco. Stalno se namesti na ljubljanski realki profesor Friderik Juvančić. — Uradni list poroča: „Profesor in

* Glede svjetozora daje nadaljne podatke tovariš Ig. Šijanec v Gornjem gradu. Obrnite se nanj!

vodja dosedanje nemške filijalke prve državne gimnazije v Ljubljani Aleksander Puseko je imenovan za ravnatelja te gimnazije z nemškim učnim jezikom.“ — Vadniški učitelj, okrajni šolski nadzornik na pripravnici v Kopru, Henrik Dominko, je pomaknjen v IX. činovni razred. — G. Kajetan Stranetzky, doslej suplent na idrijski realki, je imenovan za pravega učitelja matematike in prirodoslovja na istem zavodu. — Profesor na umetno-obrtni strokovni šoli v Ljubljani, Josip Vesel, je pomaknjen v VIII. čin. razred.

** Reforma srednjih šol. V najkrajšem času napravi naučni minister glede reforme srednjih šol zopet velevažen korak. Popolni učni načrt za 8 razredne realne gimnazije je že izgotovljen ter se kmalu priobči. Istotako je za reforme realne gimnazije (četrti tip srednjih šol) že izdelan okvir za razdelitev učnih predmetov.

Književnost in umetnost.

Slovenskemu narodu! — Spoznavaj se sam! — Ponatisk iz „Nove Dobe“. — Cena 30 h. — Ljubljana 1908. Natisnila „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani. — Naroča se najmanj po 10 izvodov pri g. Iv. Hitru, uradniku mestne hranilnice v Ljubljani. — Pod naslovoma, ki ju ima ta brošćurica, je izšlo l. 1905. v „Domovini“ več člankov, ki so se nato l. 1907. iznova objavili v „Novi Dobi“, izpopolnjeni v statistiki glede srednjih šol. Brošćurica ima namen, obrniti pozornost slovenskih olikih krogov na naše slovenske razmere v celoti, in sicer v prvi vrsti v šolstvu, ter na veljavo našega jezika v javnem življenju sploh. Želimo, da bi delce imelo vsaj nekaj uspeha, dramilo rojake, jih pripravilo do temeljitega spoznavanja splošnega položaja našega naroda ter jih na podlagi tega navdušilo za razumno in vztrajno delo.

Zvonček prinša v 8. številki to-le lepo vsebino: 1. Cesarjev dan. Janko Žirovnik. Pesem. — 2. Slavnostni govor. Janko Žirovnik. Predavanje. — 3. Vrabc in papiga. Polencičan. Basen. — 4. Poklanjanje slovenskih dežel presvetlemu cesarju Francu Jožefu I. ob Njegovi šestdesetletnici. Janko Žirovnik. Pesmi s podobo v barvotisku. — 5. Premodre glave. Silvester K. Narodna smešnica. — 6. Ob demantnem jubileju. Učitelj Silvester. Pesem. — 7. Cesar Franc Jožef I. Podoba v barvotisku. — 8. Cesarjev jubilej. Vzpored. — 9. Poleti. Borisov. Pesem. — 10. Kako se ubranimo jetike. L. O. Poučni spis. — 11. Radekega veteran. Podoba v barvotisku. — 12. Njegovemu apost. Veličanstvu Francu Jožefu I. k 60 letnemu jubileju. Fran Žgur. Pesem. — Zakaj nima drevje kralja? Janko Polak. Basen. — 14. Zašumela v vetru je poljana. Borisov. Pesem. — 15. Pouk in zabava. Franc Jožef I. Fr. K. Schneider. Uglasbena pesem. — [Zastavica v podobah. Fr. Rojec. — Rešitev. — Količek gospoda Doropoljskega. — Ta številka je nekaka jubilejska izdaja, iz katere lahko dobi vsakdo kaj primerneza za eventualno prireditvev jubilejske slavnosti.

Pesmi Jesenka-Doksova. Leta 1905. so izšle te ljubke pesmi pesnika Jesenka, ki mu je bilo vodilo načelo: Kar mi je v sreću, to mi bodi v besedi! — Žal, da ta lepa knjiga še ni razširjena med slovenskim svetom. Gospod Ivan Bonac, knjigovez v Ljubljani, bo sedaj začel knjige razpošiljati cenjenim domoljubom na ogled. — Čisti dobiček, ki ga prinese prodaja Jesenkovih pesmi, je namenjen njegovi osiroteli množtevinski rodovini. (Jesenka je ostavil 7 nedoletnih otrok.) Cena elegantno vezanemu izvodu je samo 3 K, s pošto 20 h več. Knjigo je dobiti v vsaki slovenski knjigotržnici. — Kdor prejme knjigo, naj je nihće ne vrne, temveč naj pošlje zanje malenkostni znesek.

Dobra gospodinja. Spisala Minka Govekarjeva. V Ljubljani 1908. Založil L. Schwentner. Cena v platno vezani knjigi 2 K 80 h, s pošto 3 K. Str. 225. — Gospa Govekarjeva je napisala knjigo, kakršne še nismo imeli, ki pa je tudi za nas potrebna. Že naslov pove, da je knjiga v prvi vrsti namenjena slovenskim gospodinjam. No, mnogoteri ne bo škodilo, ako se nekatera poglavja nauči na pamet. Knjiga govori o vsem, česar je treba umni in previdni gospodinji, da res podpira hiši tri ogle. Knjigo najpojeje pripravljeno.

Brodkovski odvjetnik. Slika iz sedanjega življenja moravškega. Češki spisal Vaclav Beneš-Šumavský. poslovenil Avgust Petrić. V Ljubljani 1908. „Narodna založba“. — Cena 1 K 40 h, s pošto 1 K 60 h. — Ta znamenita povest Beneša-Šumavskega si brez dvoma tudi pri nas pridobi velik krog čitateljstva. Povest je primerna zlasti za javne knjižnice.

Iz življenja našega cesarja. Povodom šestdesetletnice vladarstva cesarja Franca Jožefa I. sestavil in izdal Anton Kosi. Založil izdajatelj. Tisk J. Blasnika nasl. v Ljubljani. O svojem delu piše A. Kosi sam: Ni to suhoparna biografija našega vladarja, tudi ne obširno popisovanje raznih vojsk, pač pa kitica zanimivih in mićnih dogodkov iz življenja presvetlega jubilara. Pisatelj je uporabil v tem oziru vse vire, ki so mu bili na razpolago ter posnel iz njih samo to, kar v resnici zanima